

MUZIKA NA FRONTU

»Glazba je – neusporediva u svojoj vrsti i svojoj ambivalentnosti – odraz kozmosa i utjelovljenje prikaza ljudske strasti, Božja slava iz anđelovih usta i đavolje oruđe, ona potiče i uništava dobro i loše. Kao nijedna druga umjetnost, glazba može rasvijetliti i utješiti, uljepšati i uzveličati, uzbuditi i ublažiti, zvesti i očvrstnuti. Budući da je egzistencijalna u opisanom smislu, najbolje može prenijeti ono što umjetnost općenito postiže: privući čovjeka u njegovoj egzistenciji u njezin, jedan drugi svijet.« (H. H. Eggebrecht u knjizi *Što je glazba*, suautor C. Dahlhaus, Zagreb 2009). U smrtonosnoj buci rata ne radi se samo o bijegu iz užasa zaglušujućeg bijesa i spašavanju bar zrnca duše i vremena, nego i o časovitoj izgradnji jednog protusvijeta s uporištem u poznatom glazbenom redu i doživljaju. No glazba je i mjera očaja i apatije o čemu govori Petar Grgec opisujući stanje u talijanskom logoru 1917. godine: »Postali smo u ovom zatvoru amorfnom masom, koja provodi nešto viši život ne-

goli ga provode bukve ili životinje. Čini nam se da već svi imamo jednako znanje. Da svi jedno govorimo, i da ne možemo jedan od drugoga čuti ništa novo.« Čak i redoviti koncerti Tijardovića postali su nezanimljivi, više se, kaže, uživalo u vinu i stalno se kartao tarok (prema knjizi Filipa Hamerškaka *Tamna strana Marsa: hrvatska autobiografija i Prvi svjetski rat*, Zagreb 2013). U traženju i oživljavanju zaboravljene glazbe i glazbenika u raskolu života između ratnog pakla i mira u njegovoj sjeni, trebala bi nas – pogotovo nas u HGZ-u – voditi opominjuća riječ filozofa V. Jankélévitcha: »Mrtvi potpuno ovise o našoj vjernosti«.

Zahvaljujemo Nevenu Budaku na ustupljenim fotografijama iz njegove kolekcije i Ivici Boban na dokumentaciji iz ostavštine njezinog djeda Vatroslava Florschütza. (S. M.).

*

Prvi svjetski rat u hrvatskoj je memoriji ostao sačuvan uglavnom u obiteljskom krugu. Manifestacija sjećanja, osim onih posvećenih pobjedničkoj strani, nije bilo. Rijetki su bili i spomenici, pa je i onaj zagrebački, na Mirogoju, ostao bez ikakva teksta koji bi govorio o tome tko su ljudi sahranjeni u velikoj grobnici u dnu glavne aleje (tek je devedesetih godina postavljen natpis koji prešućuje velik broj tamo sahranjenih ne-Hrvata). Sjećanja su ostala u pismima i fotografijama što su se čuvali po ladicama i ormarima iz kojih su rijetko, ako ikada, izlazili na svjetlo dana. Odlazak onih koji su pisali ta pisma ili bili na tim fotografijama značio je često i prestanak sjećanja na njihov život, pa i na godine obilježene ratovanjem u Galiciji, na Soči, u Srbiji i Albaniji. Njihovi bi nasljednici bacali nepotrebne papire u smeće. Oni nešto osvješteniji prodavali bi ih trgovcima antikvitetima. Na sreću, sa smetlišta ili iz antikvarnica, nešto od tih uspomena dospjelo je u ruke kolekcionara i istraživača, a obilježavanje stote obljetnice izbijanja Velikog rata skrenulo je i zanimanje javnosti prema sudbinama sudionika tih tragičnih događaja.

Među fotografijama, barem u mojoj zbirci, pretežu one koje pokazuju oružje, rovove, ratom opustošene pejzaže, vojničke grobove, postrojavanja. Razumljivo je da nema fotografija koje prikazuju borbe, jer časnicima (a oni su najčešće bili fotografi amateri na bojišnicama) u takvim trenucima nije bilo do fotografiranja. To je bilo prepušteno profesionalnim ratnim reporterima. No vojnički se život veći dio vremena nije sastojao od borbi, nego od svakodnevnih, monotoni aktivnosti. Daleko od doma, u teškim uvjetima, suočeni sa smrću, i vojnici i časnici nastojali su nekako prikratiti vrijeme i popraviti raspoloženje. Nije li glazba (uz alkohol) najjednostavniji način da se to postigne? Mnogi su časnici potjecali iz građanskih obitelji i imali muzičko obrazovanje, ali je bilo i običnih vojnika – seljaka, radnika, službenika – koji su svirali tamburice, harmoniku ili neki drugi instrument. Oficirske prostorije, uređene u barakama blizu bojišnice, pa čak i u samim rovovima, ponekad su bile opremljene i gramofonom, dijelom opreme koja je trebala stvoriti privid normalnog života.

U mirnim trenucima između juriša i bombardiranja, kada bi se ludilo masovnog ubijanja na čas smirilo, komorna glazba, gradske i narodne pjesme, šlageri i operetne arije vraćali bi vojnike u mislima kući, u njihove stvarne živote. Malo je fotografija koje prikazuju takve trenutke, ali im je vrijednost za sjećanje na one koji su propatili u rovovima tim veća.

Neven Budak

»– (U Galiciji – 22. siječnja 1917.) Operativnog posla bilo je malo. Više smo čitali, fotografirali, neki su kartali... Ja sam opet počeo na Stankovićevim guslama marljivo vježbati... prije i poslije večere, kad su se drugi kartali...

– (na talijanskoj fronti) Snijeg, hladnoća i Mozart na visini od 1600 metara nad morem, a oko leži snijeg dva metara visok. U kolibici samo jedna mala sobica 3 i pol metra duga i isto tako široka, a dva metra visoka. Ta je kolibica bila moj stan... Posla imade za mene vrlo malo. Zato mnogo čitam, pušim i šecem se u mojoj maloj sobici 3 koraka naprijed i 3 koraka natrag. Vježbam mnogo na guslama, sviram Kreuzerove etide i Mozartove sonate. Najvolim treću Mozartovu sonatu (ta me najviše umiruje).

– (U ruskoj Poljskoj – Guvernement Lublin) – U drugoj polovici mjeseca svibnja 1918. nastavio sam put u Vladimir u Volhiniji. Tu sam kod mjestnog zapovjedništva doznao, da sam dodijeljen kao kirurg bolnici br. 3 njemačkog malteškog viteškog reda... u velikom ruskom samostanu u mjestu Chelmu. Taj manastir je velika dvokatna kuća s visokim sobama i velikom bibliotekom... Posla je bilo malo, ranjenika gotovo nije ni bilo. Da prođe vrijeme, svirao sam na večer sonate uz pratnju na glasoviru. Glasovir je svirao apotekar Čeh iz Praga. Po danu sam počeo pisati knjigu 'Liječenje prijeloma kosti i iščašenja zglobova'.«

(Ulomci iz knjige Vatroslava Florschütza *Kirurg na frontu – ratni dnevnik Vatroslava Florschütza 1914 – 1918* (prir. S. Fatović-Ferenčić i A. Tucak, Osijek 2014). Objavljujemo i dopisnicu koju je Florschütz poslao supruzi u Zagreb u kolovozu 1915. godine. Na dopisnici je nacrtao kuću u Černjavki u Bukovini, najjužistočnijoj austro-ugarskoj pokrajini, gdje je bio smješten kao ratni kirurg (ostavština V. Florschütza, vlasništvo Ivica Boban).

KONCERTI ANSAMBALA HGZ-a U VELJAČI

Ponedjeljak, **16. veljače** u 20 sati
VJEČITE MELODIJE
 Društveni jazz orkestar, dirigent: Zlatko
 Dvoržak, vokal: Melita Lovričević
 Program: *Ellington, Basie, Miller, Hefti,*
Rogers–Hart, Hohnjec, Baršić, Dvoržak

Nedjelja, **22. veljače** u 18 sati
ZVUCI PROLJEĆA
 Društveni komorni ansambl HGZ-a,
 umjetnički voditelj: Marijan Zlatarić
 Program: *Strauss, Schubert, Aletter,*
Mozart, Albéniz, Drdla

Ponedjeljak, **23. veljače** u 20 sati
U SALONSKOM DUHU
 Društveni orkestar HGZ-a,
 dirigent: Zoran Juranić
 Program: *Reinecke, O. Strauss, Grieg,*
Čajkovski, Rubinstein, Gade, Puccini i dr.

MUZIČKI LEKTORI

Utorak, **24 veljače** u 19.30 sati

MARCEL BAČIĆ

Hoffmannov Amadeus

Ernst Theodor Wilhelm Hoffmann svoje je treće ime, Wilhelm, promijenio u Amadeus. Kao u malko zakrivljenu zrcalu, njemački je književnik i muzičar svom imenu Teodor dodao Mozartovo ime Teofil, Božidaru Bogoljuba, na različitim jezicima, dakako, jer u Hoffmannovim je grudima vladala, ah! babilonska polifonija. Prijatelji su tvrdili: priroda je kada ga je organizirala, kušala novi recept, i pokus je propao, jer njegovoj je razdražljivoj duši, njegovoj mašti, koja se znala ražariti do razorna plamena, dodala premalo flegme te tako uništila za umjetnika i umjetnost potrebnu ravnotežu.

IZLOŽBA »IZ OSTAVŠTINE SVETISLAVA STANČIĆA (1895–1970)«

predvorje koncertne dvorane HGZ-a, siječanj – ožujak 2015.

Na 45. obljetnicu smrti Svetislava Stančića, 7. siječnja, održan je u HGZ-u koncert njegovih studenata: Sretne Meštrović, Vladimira Krpana i Pavice Gvozdić te je otvorena izložba koju je priredila Nada Bezić. Ostavština profesora Stančića, vlasništvo Klavirskog odsjeka Muzičke akademije Sveučilišta u Zagrebu, depozitno pohranjena u HGZ-u, opsežna je i gotovo uzorno raznolika (npr. često se navodi Stančićeva leptir mašna kao zapravo muzejski artefakt). Izložba želi pokazati Stančića kao zanimljivu osobu s mnogo lica: on je učenik glazbene škole HGZ-a, potom Busonijev student u Berlinu, pijanist, skladatelj i dirigent. Uz njegovu najznačajniju djelatnost, onu profesora Muzičke akademije, ukazali smo i na njegovo članstvo u HAZU te u ravnateljstvu HGZ-a. Ali on je bio i običan čovjek, suprug/zet u vrlo uglednoj zagrebačkoj obitelji Carnelutti. te na vrlo neobičan način i vojnik u Prvom svjetskom ratu, o čemu ćemo još pisati.

Izložbeni dokumenti zaokružuju Stančićevu povezanost s HGZ-om, od prvih školskih knjižica do posla oko priređivanja notnih izdanja što je radio kao član ravnateljstva HGZ-a. A na kraju svega ostaje osnovno blago svakog profesora: njegovi učenici. Plakat s njihovim portretima pravi je vremeplov, sastavljen zahvaljujući posebnom predmetu: velikom albumu s fotografijama gotovo svih Stančićevih diplomanata, njih 64 u razdoblju od 1924. do 1970., što su ga svojem profesoru poklonili prigodom njegova jubileja, 50. godišnjice pedagoškog rada 1966. godine. Ujedno je to i putokaz mladim generacijama kako odati priznanje profesorima. (N. B.)

FOTOGRAFIJE IZ ARHIVA HGZ-A NA IZLOŽBI »FOTO TONKA«

Klovićevi dvori, 30. 1. – 15. 3. 2015.

Kada smo u HGZ-u prije tri godine priredili izložbu »Foto Tonka – fotografije iz arhiva HGZ-a« (autorica Nada Bezić), s fotografijama iz tada pristigle ostavštine Maje Strozzi-Pečić, nismo ni znali da smo na prilično neistraženom terenu i da je to bila prva izložba posvećena slavnom zagrebačkom ateljeu *Tonka* nakon smrti vlasnice, Antonije Kulčar (vidi *HaGeZe* br. XV/5, veljača 2012, http://www.hgz.hr/glasila/Glasilo_HaGeZe_11-12_05.pdf). Izložba je privukla pozornost javnosti i stručnjaka, a spominje ju i Višnja Flego u članku o Tonki u 8. sv. *Hrvatskog biografskog leksikona* 2013., gdje čitamo osnovne podatke: »Kulčar, Antonija, rođ. Vajda (Pрут, Tonka) (Varaždin, 10. VI. 1887 – Rogaška Slatina, 24. XI. 1971)«. Sada ćemo imati priliku saznati mnogo više na izložbi u Klovićevim dvorima, gdje možete vidjeti i građu iz HGZ-a: fotografije iz ostavštine Maje Strozzi-Pečić i dva fotoalbuma iz 1930-ih godina iz ostavštine obitelji Eisenhuth. Organizatori ove retrospektivne izložbe su Galerija Klovićevi dvori i Zavod za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU, autorica koncepcije i izložbe je povjesničarka umjetnosti Lovorka Magaš Bilandžić, a kustosica izložbe Iva Sudec Andreis. Kako piše u najavi izložbe, njezin je cilj prikazati, interpretirati i valorizirati djelo Antonije Kulčar Tonke u kontekstu hrvatske međuratne fotografije, rekonstruirati njezin životni put te posjetiteljima prikazati zanimljiv i bogat opus – od portretne i kazališne fotografije po kojima je najprepoznatljivija do društvenih kronika, reportaža i aktova. (N. B.)

HRVATSKI GLAZBENI ZAVOD
10000 Zagreb, Gundulićeva 6
TAJNIŠTVO: 48 30 833, fax: 48 30 701
hgz@hgz.hr
KNJIŽNICA: 48 30 824
knjiznica@hgz.hr
ponedjeljak, sri. i pet. 11–14, sri. 16–20 sati
BLAGAJNA: 48 30 822, blagajna@hgz.hr
ponedjeljak–petak 11–14 i 19–20 sati
i jedan sat prije početka koncerta

VELIKA DVORANA HRVATSKOGA GLAZBENOG ZAVODA

KONCERTNA SEZONA CLXXXVIII (2014/2015)

VELJAČA

www.hgz.hr
hgz@hgz.hr

UREDNICI:

Nada Bezić
Seadeta Midžić

ZA IZDAVAČA:

Marcel Bačić

utorak, 3. II. u 19.30 sati

MUZIČKI ATELJE

Ruben Dalibaltayan, *klavir*

Gosti: Julia Gubajdullina, *klavir*; Leonid Sorokow, *violina*; Krešimir Lazar, *violončelo*, *studenti klase Rubena Dalibaltayana*
Beethoven, Schubert, Chopin, Liszt, Piazzolla, Rahmanjinov, Ravel, Hačaturjan, Prokofjev

ODREĐEN BROJ BESPLATNIH ULAZNICA ZA ČLANOVE HGZ-a

subota, 7. II. u 20 sati

GLAZBENO UČILIŠTE ELLY BAŠIĆ

Koncert učenika Učilišta

nedjelja, 8. II. u 20 sati

HRVATSKI BAROKNI ANSAMBL

Vatra, fantazija, jednostavnost i erudicija
Musica cubicularis (Slovenija): Žiga Faganel, *violina*; Domen Marinčič, *viola da gamba i umjetničko vodstvo*; Tomaž Sevšek, *čembalo*
Laura Vadjon, *violina*; Ana Benić, *flauta*
Tartini i suvremenici

ODREĐEN BROJ BESPLATNIH ULAZNICA ZA ČLANOVE HGZ-a

utorak, 10. II. u 20 sati

HRVATSKI KOMORNI ORKESTAR

Domenko Briški, *dirigent*

Solisti: Mojca Ramušćak i Teodora Sucala Matei, *violine*; Žarko Perišić, *fagot*
Stratico, Novačić (praižvedba), Foot

ODREĐEN BROJ BESPLATNIH ULAZNICA ZA ČLANOVE HGZ-a

petak, 13. II. u 20 sati

GLAZBENO UČILIŠTE ELLY BAŠIĆ

Koncert učenika Učilišta

subota, 14. II. u 20 sati

GLAZBENO UČILIŠTE ELLY BAŠIĆ

Koncert učenika Učilišta

nedjelja, 15. II. u 12 sati

GLAZBENA ŠKOLA PAVLA MARKOVCA
Završni koncert 21. međunarodnog natjecanja
Mladi virtuoz

nedjelja, 15. II. u 20 sati

MUZIČKA AKADEMIJA U ZAGREBU

Virtuoso

Chopin

ODREĐEN BROJ BESPLATNIH ULAZNICA ZA ČLANOVE HGZ-a

ponedjeljak, 16. II. u 20 sati

HRVATSKI GLAZBENI ZAVOD

Društveni koncert

Vječite melodije

Društveni jazz orkestar HGZ-a

Zlatko Dvoržak *dirigent*

Melita Lovričević, *vokal*

Dubravko Majnarić, *voditelj*

Ellington, Basie, Miller, Hefti, Rogers–Hart, Hohnjec, Baršić, Dvoržak

BESPLATNE ULAZNICE ZA ČLANOVE HGZ-a I HDGU-a

srijeda, 18. II. u 20 sati

GLAZBENA ŠKOLA VATROSLAVA

LISINSKOG

Koncert učenika u povodu Dana Škole

četvrtak, 19. II. u 20 sati

GLAZBENA ŠKOLA VATROSLAVA

LISINSKOG

Koncert učenika u povodu Dana Škole

petak, 20. II. u 20 sati

KONCERTNA DIREKCIJA ZAGREB

Molto cantabile

Anamarija Knego Vidović, *sopran*

Filip Fak, *klavir*

Lisinski, Zajc, Pejačević, Čajkovski, Verdi,

Puccini

ODREĐEN BROJ BESPLATNIH ULAZNICA ZA ČLANOVE HGZ-a

subota, 21. II. u 20 sati

GLAZBENO UČILIŠTE ELLY BAŠIĆ

Koncert učenika Učilišta

nedjelja, 22. II. u 18 sati

HRVATSKI GLAZBENI ZAVOD

Društveni koncert

Zvuči proljeća

Društveni komorni ansambl HGZ-a

Marijan Zlatarić, *umjetnički voditelj*

Strauss, Schubert, Aletter, Mozart, Albéniz, Drdla

BESPLATNE ULAZNICE ZA ČLANOVE HGZ-a I HDGU-a

ponedjeljak, 23. II. u 20 sati

HRVATSKI GLAZBENI ZAVOD

Društveni koncert

U salonskom duhu

Društveni orkestar HGZ-a

Zoran Juranić, *dirigent*

Gillet, Reinecke, Laub, Hofmann, Henschel,

O. Strauss, Desormes, Čajkovski, Grieg,

Rubinstein, Gade, Puccini

BESPLATNE ULAZNICE ZA ČLANOVE HGZ-a I HDGU-a

utorak, 24. II. u 19.30 sati

HRVATSKI GLAZBENI ZAVOD

Muzički lektorij

Marcel Bačić: Hoffmannov Amadeus

ULAZ SLOBODAN

petak, 27. II. u 20 sati

GLAZBENA ŠKOLA PAVLA MARKOVCA

Koncert učenika u povodu Dana Škole

subota, 28. II. u 20 sati

GLAZBENA ŠKOLA PAVLA MARKOVCA

Koncert učenika u povodu Dana Škole

IZ KRONOLOGIJE JEDNE ŠKOLE

podsjetnik na 16. veljače 1829., osnutak glazbene škole HGZ-a

Početak rada škole, veljača 1829.

Gornji grad

dvije prostorije u Kraljevskoj

akademiji (danas Gornjogradska

gimnazija), Katarinin trg 5

3 učitelja podučava pjevanje, violinu i

violončelo

36 učenika

1853.–1876. HGZ i njegova škola četiri

puta mijenjaju sjedište

1876. vlastita HGZ-ova zgrada u

Gundulićevoj ulici 6

1916. škola prerasta u konzervatorij

1920. konzervatorij preuzima država

i uskoro ga preimenuje u Muzičku

akademiju, s adresom Gundulićeva 6

Danas, veljača 2015.

Donji grad

vlastita zgrada Muzičke akademije

s dvije podzemne i osam nadzemnih

etaža te koncertnom dvoranom,

Trg m. Tita 12

170 nastavnika, osam odsjeka

više od 500 studenata